

ÚŘAD PRO VYNÁLEZY
A OBJEVY

POPIS VYNÁLEZU 198 566

K AUTORSKÉMU OSVĚDČENÍ

(61)
(23) Výstavní priorita
(22) Přihlášeno 07 12 77
(21) PV 8177-77

(11) (B1)

(51) Int. Cl.³ B 29 C 5/00

(40) Zveřejněno 17 09 79
(45) Vydáno 30 09 82

(75)
Autor vynálezu VAŠÁTKO EDUARD, KUTIL JIŘÍ ing. CSc a EFFENBERGER JOSEF ing., PRAHA

(54) Způsob výroby prostorových dílců z polyesterových plastbetonů

1

Vynález řeší způsob výroby prostorových dílců z polyesterových plastbetonů, určených především pro součásti krytů a instalací ve stavebnictví nebo jako částí strojů a jiných zařízení ve strojírenství, dopravě a spojích, popřípadě jinde.

Polyesterové plastbetony, vysoce plněné polyesterové pryskyřice, jsou perspektivním lícím materiálem s dobrými fyzikálními a mechanickými vlastnostmi, dobrou zpracovatelností a velmi nízkými výrobními náklady bez požadavků na investice. Obvykle se z těchto materiálů vyrábějí především jednoduché rovinné tvary, obkladové desky, podlahoviny, v nejlepším případě některé oblé nebo mírně zakřivené dílce bez vnitřních hran. Komplikovanější tvary nebo dokonce pravouhlé skříně s vyššími nároky na přesnost nelze z těchto materiálů vyrábět s ohledem na objemovou kontrakci pojiva, která i za optimálního vytvrzovacího režimu dílec ještě na formě znehodnotí a poškodí tak, že nelze zaručit jeho správnou funkci. Mimo to je právě vlivem této kontrakce snímání zejména hlubších profilů z pevné formy značně obtížné a většinou vede ke zničení dílce, popřípadě i celého formovacího zařízení. Uvedené nevýhody odstraňuje způsob výroby prostorových dílců z polyesterových plastbetonů podle vynálezu, jehož podstatou je, že se po vibraci iniciované a homogenizované lící směsi sleduje průběh exotermní teploty při polymeraci pojiva, v rozmezí $t_{\min 1} - t_{\max} - t_{\min 2}$ a dílec se snímá z pozitivní části formy v polotuhém, ne zcela zpolymerovaném stavu. Toto sejmutí musí probíhat rychle a musí být ukončeno nejpozději do 45 minut od okamžiku, kdy bylo

dosaženo teploty povrchu výrobku $t_{\min 2} + 5^{\circ}\text{C}$ za předpokladu, že $t_{\min 1}$ a $t_{\min 2}$ jsou si rovny.

Pro zjednodušení a zrychlení výrobního postupu se přímo do výrobní formy zabuduje termo-článek, na základě kterého lze zjistit optimální dobu snímání. V průběhu polymerace polyesterového pojiva dochází k exotermní reakci, která má za následek poměrně rychlý vzestup teploty lící směsi. V průběhu této reakce dochází nejprve k lineárnímu, později potom k prostorovému zasíťování materiálu. Objemová kontrakce je především důsledkem prostorového síťování a dochází k ní až ve druhé fázi polymerace. Řadou technologických zkoušek a měření bylo zjištěno, že si plastbetonový odlitek zachovává určitou míru pružnosti a plasticity až do okamžiku, kdy je zabudováno cca 85 až 90 % monomerního styrenu. Při dalším vytvrzování potom dochází ke stále výraznějším kontrakcím, materiál tvrdne a do určité míry křehne. To má potom za následek praskání výrobku v místech největšího vnitřního pnutí, obvykle v rozích, hranách, zeslabených místech či v místech, kde se mění tloušťka stěny. Pokud je příčina pnutí odstraněna dříve, než se může napětí zafixovat, k praskání nedochází. Základním problémem řešení je zjištění správného okamžiku pro snímání polotuhého dílce, tj. v době, kdy má dílec již potřebnou tuhost, aby nedošlo k jeho poškození při snímání a na druhé straně pak takovou tuhost, která toto sejmutí umožní, tj. kdy ještě nedošlo k objemové kontrakci. Výsledkem je vztah, kde $t_{\min 1}$ je výchozí, dílenská teplota lící směsi, $t_{\max}$ je maximální teplota extermu a $t_{\min 2}$ je dílenská teplota hotového plastbetonu po vychladnutí. Pro zjednodušení vztahu je uvažováno, že teploty před a po exotermu jsou si rovné, což umožňuje včas určit vhodný moment pro sejmutí dílce v čase $t_{\min} + 5^{\circ}\text{C}$. Tento čas byl zjištěn empiricky a ověřen na několika tisících vzorcích.

Výhody způsobu spočívají především v tom, že umožňuje podstatné rozšíření výroby polyesterových plastbetonů pro velkou řadu aplikací, pro které bylo třeba používat až dosud buď nákladnější epoxidové nebo polyesterové lící pryskyřice, popřípadě i kovy. S ohledem na velmi nízké náklady a snadnou dostupitelnost základního materiálu (cca 75 % základního materiálu tvoří běžný tříděný písek) je možno vyrábět velmi levně i takové aplikace, kde byla dosud užívána litina nebo jiné méně kvalitní železné materiály. Materiál má velmi dobré elektroizolační vlastnosti, nepodléhá korozi, je vodovzdorný, lze jej upravit i v nehořlavé nebo samozhášivé podobě, popřípadě jej vyrábět i s antistatickou úpravou.

Případ 1

Kabelová skříň pro spojové instalace o rozměrech 300 x 300 x 500 mm byla odlita běžným způsobem ve dvoudílné kovové formě, vibrována a ponechána k polymeraci při teplotě 20°C . Ve formě zabudovaným termočlánkem byla změřena teplota základní tekuté směsi shodná s teplotou pracoviště, tedy rovněž 20°C . V průběhu 30 minut po odlití dosáhla exotermní teplota plastbetonu cca 45°C (měřeno shodně termočlánkem a dotykovým teploměrem TERMOFIL). Dílec byl sejmut volným tahem z formy v okamžiku, kdy teplota na povrchu zadní lité stěny dosáhla 25°C . Po sejmutí byl dílec uložen na rovnou podložku a byl ponechán k další polymeraci bez forma.

PŘEDMĚT VYNÁLEZU

Způsob výroby prostorových dílců z polyesterových plastbetonů, vyznačený tím, že se po vibraci iniciované a homogenisované lici směsi při polymeraci pojiva v rozmezí $t_{\min 1} - t_{\max} - t_{\min 2}$ a dílec se snímá z pozitivní části formy v polotuhém, ne zcela zpolymerovaném stavu nejpozději do 45 minut od okamžiku, kdy bylo dosaženo teploty povrchu výrobku $t_{\min 2} + 5^{\circ}\text{C}$ za předpokladu, že $t_{\min 1}$ a $t_{\min 2}$ jsou si rovny.